

Kommuneplanens samfunnsdel 2024 - 2036

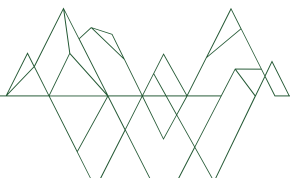
Sunndal – en attraktiv, mangfoldig og verdiskapende kommune

Innhold

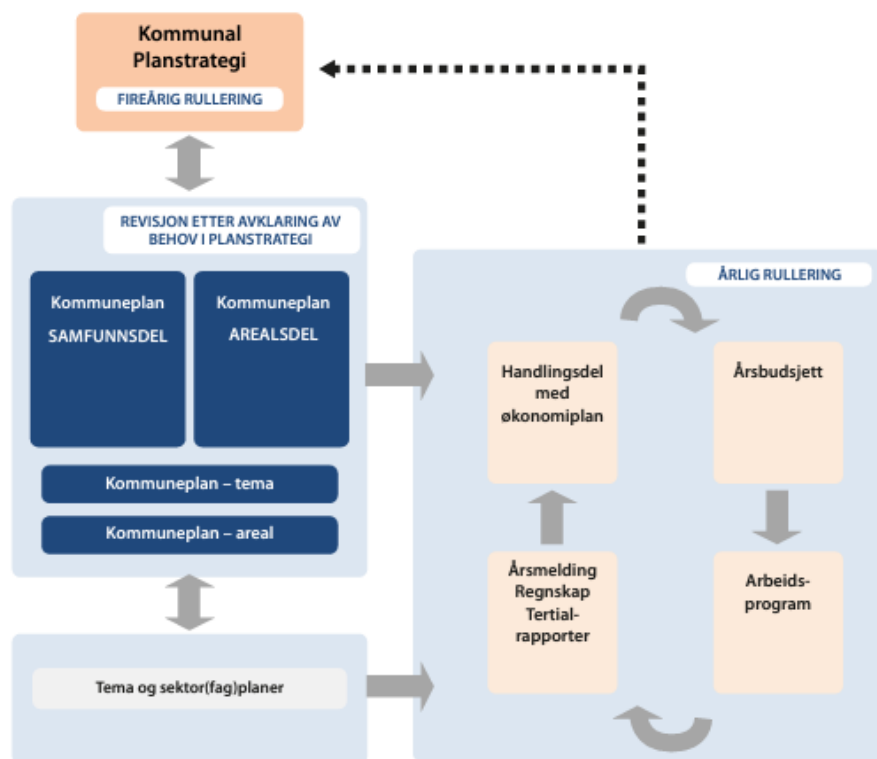
Hva er en kommuneplan?	3
Sunndal kommune	4
– kraftsenteret mellom fjord og fjell.....	4
Nasjonale og regionale utviklingstrekk og føringer	5
FNs bærekraftsmål.....	6
Regionale føringer/planverk.....	7
Folketall, aldersstruktur og bosetting	8
MÅL 1:	10
Sunndal er en attraktiv og mangfoldig kommune med et stabilt folketall i yrkesaktiv alder	10
Næringsliv, samferdsel og kompetanse	11
MÅL 2:	13
Sunndal har et bærekraftig og variert næringsliv med høy arbeidsplassdekning og reduserte klimagassutslipp	13
Natur, klima og energi	14
MÅL 3:	16
I Sunndal blir natur og verneområder forvaltet på en helhetlig måte	16
Oppvekstmiljø, folkehelse og livskvalitet	17
MÅL 4:	19
Sunndal er en kommune hvor folk trives og det legges til rette for god helse og livskvalitet.....	19

Samfunnsikkerhet og beredskap	20
MÅL 5:	22
Sunndal er et trygt samfunn med god beredskap for alle innbyggere	22
Kommunen som organisasjon	23
MÅL 6:	25
Sunndal er en kompetent og omstillingsdyktig kommune	25
Planprosess – medvirkning	26
Sunndal kommune og bærekraftsmåla	27

Hva er en kommuneplan?

Kommuneplanen er det øverste styringsdokumentet i en kommune. Alle kommuner må ha en kommuneplan, og den består av både en samfunnsdel og en arealdel. Kommuneplanen er en del av det vi kaller det kommunale plansystemet. Kommunen sitt plansystem skal ivareta både langsiktig og strategisk planlegging, daglige forvaltningsvedtak og tjenesteleveranser. Figuren under gir en skjematisk oversikt over ulike typer planer kommunen har og hvordan de henger sammen.

Kilde: Veileder T-1494 Kommunal planstrategi

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er en plan for hvordan Sunndal kommune skal utvikle seg framover mot 2036. Samfunnsdelen har langsiktige kommunemål som forteller hvilken retning vi vil at kommunen og samfunnet skal utvikle seg i.

Hva er det viktigste i kommuneplanens samfunnsdel?

Det viktigste i planen er målene. Sunndal kommune har 6 hovedmål. Disse gjelder hele kommunen og alle må samarbeide for å nå målene. Under hovedmålene finnes ulike strategier som viser retning for hvordan kommunen skal arbeide for å nå målene. Dette er i planen omtalt som «Dette skal kommunen gjøre».

Hva er kunnskapsgrunnlaget for kommuneplanens samfunnsdel?

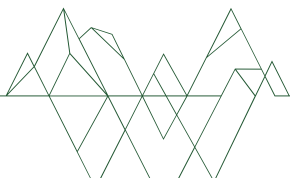
Kommuneplanens samfunnsdel bygger på et stort kunnskapsgrunnlag, med blant annet Folkehelseoversikten 2023, Ungdataundersøkelsen 2024, fylkes- og kommunestatistikk utarbeidet av Møre og Romsdal fylkeskommune, Regional analyse fra Telemarksforskning, helhetlig ROS og planstrategi for Sunndal kommune 2024-2027.

Hva er kommuneplanens arealdel?

Kommuneplanens arealdel viser hvordan kommunen tillater at arealer disponeres. Den sier for eksempel noe om hvor man kan bygge nye boliger, veier og næringsbygg. Arealdelen viser også noe om hvor det ikke er lov å bygge nye bygninger. Arealplanen skal ta hensyn til samfunnsdelen og legge den til grunn når den skal disponere og bruke arealer i Sunndal.

Hvordan skal kommuneplanens samfunnsdel følges opp?

Samfunnsdelen skal følges opp i kommunens videre arbeid og underliggende planer. Konkrete tiltak legges inn i økonomi- og handlingsplanen. Denne rulleres årlig og det er her finansiering blir sikret.

Sunnal kommune – kraftsenteret mellom fjord og fjell

Kommunefakta

- ✓ størst areal i fylket
- ✓ vill og vakker natur – 67% er vernet etter naturvernloven
- ✓ Dovrefjell-Sunnalsfjella nasjonalpark
- ✓ middels stor kommune i folketall – rundt 7200 innbyggere
- ✓ stabil bosettingsstruktur
- ✓ Sunndalsøra - et middels stort kommunesenter
- ✓ forventet svak befolkningsvekst fram mot 2030 med 7321 innbyggere
- ✓ prognose om forventet befolkningsnedgang i 2050 til 6812 innbyggere
- ✓ mange arbeidsplasser – arbeidsplassdekning på 108 – høy innpendling
- ✓ Hydro Sunndal AS, Europas største aluminiumsverk

Sunnalsøra, inkludert Hoelsand

Folketall per 1.1.2024: 4826

Barnehager: Tre barnehager

Skoler: To barneskoler, en ungdomsskole, en videregående skole og Voksenopplæring

Handel: Handelssenter

Kultur/friluftsliv: Kulturhus, svømmehall, sportshall med klatrevegg, fotballhall, sykkel-/turstier

Gjøra

Folketall per 1.1.2024: 220

Barnehage/skole: Et oppvekstsenter

Handel: Nærbutikk – delvis selvbetjent

Kultur/friluftsliv: Skøytebane, Grødalen tur/hytteområde, Åmotan

Grøa

Folketall per 1.1.2024: 764

Barnehage/skole: En barneskole

Kultur/friluftsliv: Ridehall, Leikvin kulturminnepark, lysløype, fotballbane, Vinnu flyplass

Øksendal, inkludert Jordalsgrend

Folketall per 1.1.2024: 367

Barnehager: En barnehage

Kultur/friluftsliv: Trolltind hytteområde, lysløype, tennisbane

Ålvundeid

Folketall per 1.1.2024: 574

Barnehager: En barnehage

Kultur/friluftsliv: Alpinanlegg, skileikområde, Innerdalen turområde

Ålvundfjord

Folketall per 1.1.2024: 503

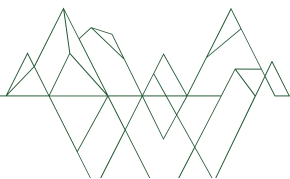
Skoler: En barneskole

Handel: Nærbutikk

Kultur/friluftsliv: Fotballhall, sandstrand, flere hytteområder

Sunnal 2036 – et framtidssbilde

I 2036 er Sunndal fortsatt en mellomstor kommune. Vi er et sterkt regionsenter på Nordmøre, som er kjent for å gå nye veier og ha et godt samarbeid mellom kommune, næringsliv og lokalsamfunn. Vi har et mangfold av offensive og miljøbevisste bedrifter med varierte og spennende arbeidsplasser. I tillegg til å være en stor industrikommune har vi en klimasmart landbruksnæring som bærebjelke i bygdene. Kommunen er fortsatt en ledende kulturkommune med gode kulturtilbud for alle aldersgrupper. Sunndal **kraftsenteret mellom fjord og fjell**, vill og vakker, fossenes rike med gode og miljøvennlige tilbud for tilreisende er et attraktivt reisemål for turister. Godt oppvekstmiljø, unik natur og varierte friluftsliv- og fritidstilbud gjør at innbyggerne trives og at unge i etableringsfasen velger å bosette seg og bli boende i kommunen.

Nasjonale utviklingstrekk og føringer

Trender i samfunnsutviklingen

- *Økt globalisering* – økt samhandling, påvirkning og avhengighet mellom mennesker og land
- *En uroligere verden* – stiller krav til økt beredskap i kommunene og blant befolkningen
- *Klimaendringer og miljøfokus* – en stor global og nasjonal utfordring
- *Bærekraft* – FNs mål for klima- og miljømessig bærekraft, sosial og økonomisk bærekraft
- *Teknologisering og digitalisering* – nye arbeidsformer, nye tjenester og ny kompetanse
- *Sentralisering og regionalisering* – vekst i større byer og byområder
- *Individualisering* – fra vi til jeg med fokus på rettigheter og selvrealisering framfor fellesskapet
- *Medborgerskap og samskaping* – innbyggerne som ressurs og samarbeidspartnere
- *Eldre befolkning* – lave fødselstall, høyere levealder og mindre innvandring)

Nasjonale forventninger

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Her legges det føringer for hvilke temaer som skal vektlegges i den kommunale planleggingen.

Nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging 2023-2027 ble sist vedtatt ved kongelig resolusjon 20. juni 2023.

Den er delt inn i 5 hovedtema:

1. Samordning og samarbeid i planleggingen

Regjeringen ønsker å fremme samarbeid mellom statlige, regionale og lokale aktører for å sikre helhetlige og effektive planer. Dette kan oppnås gjennom å styrke samordningen mellom ulike sektorer og nivåer i planleggingen, og sikre at planene er godt forankret i nasjonale mål og strategier.

2. Trygge og inkluderende lokalsamfunn

Regjeringen vil at det skapes lokalsamfunn som er trygge, inkluderende og gode å bo i. Relevante tiltak kan være å fremme sosial bærekraft ved å sikre tilgang til boliger, tjenester og møteplasser for alle grupper i samfunnet, bekjempe utenforskap og fremme likestilling.

3. Velferd og bærekraftig verdiskaping

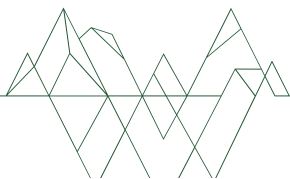
Her er det fokus på å sikre velferdstjenester og fremme bærekraftig økonomisk vekst. Mulige tiltak er styrking av helse- og omsorgstjenester, utdanning og andre velferdstjenester, samt å fremme næringsutvikling som er miljøvennlig og bærekraftig.

4. Klima, natur og miljø for fremtiden

Den overordnede målsetningen er å ivareta klima, miljø og naturmangfold, samt sikre jordvern. Viktige tiltak vil være å redusere klimagassutslipp, tilpasse samfunnet til klimaendringer, beskytte naturmangfoldet og fremme bærekraftig arealbruk og jordvern.

5. Samfunnssikkerhet og beredskap

Målet er å styrke samfunnets evne til å håndtere kriser og katastrofer. Dette kan oppnås gjennom å forbedre beredskapsplanlegging og risikohåndtering, herunder å sikre at samfunnets kritiske funksjoner kan opprettholdes under kriser.

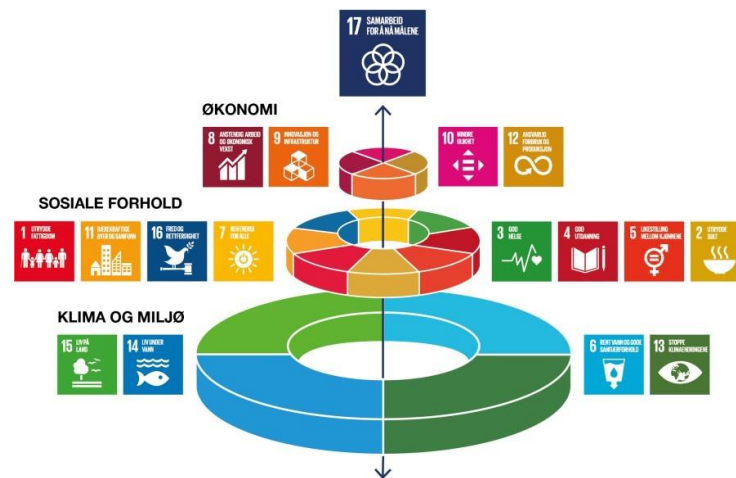

FNs bærekraftsmål

Regjeringen har bestemt at de 17 bærekraftmålene til FN skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i de største utfordringene i vår tid også i Norge og i den regionale og kommunale planleggingen. Følgende 17 mål skal vise vei mot en bærekraftig utvikling:

1. Utrydde fattigdom
2. Utrydde sult
3. God helse
4. God utdanning
5. Likestilling mellom kjønnene
6. Rent vann og gode sanitærforhold
7. Ren energi for alle
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst
9. Innovasjon og infrastruktur
10. Minde ulikhet
11. Bærekraftige byer og samfunn
12. Ansvarlig forbruk og produksjon
13. Stoppe klimaendringene
14. Liv under vann
15. Liv på land
16. Fred og rettferdighet
17. Samarbeid for å nå målene

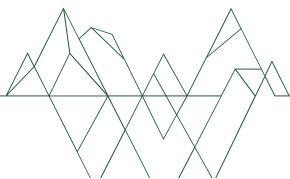
Disse målene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling; klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Dette kan illustreres i et kakediagram som vist øverst til høyre på denne siden.

Klima- og miljømessig bærekraft innebærer å sikre det naturlige livsgrunnlaget vårt gjennom å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs for mennesker. Vi skal ha tilgang på trygt drikkevann, og våre utslipp skal ikke forurense. Klimaendringene må stanses, og vi må tilpasse oss de endringene vi ikke kan unngå. Livet i havet og livet på land må forvaltes bærekraftig og tap av artsmangfold må stanses.

Sosial bærekraft handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv. Menneskerettighetene er det viktigste utgangspunktet for dette. Utdanning, anstendig arbeid, likestilling, kulturelt mangfold og et godt helsetilbud er noen av områdene som berøres. Sosiale forhold sier dermed noe om hvordan mennesker har det i et samfunn.

Økonomisk bærekraft handler om å sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn. Alle som kan skal ha tilbud om passende arbeid. Næringslivet skal stimuleres til bygging av bærekraftig infrastruktur og innovasjon. Vi skal sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre, og redusere ulikhet i og mellom land.

Regionale føringer/planverk

Fylkesplan for Møre og Romsdal 2025 – 2028 ble vedtatt 10.06.2024. Den er utformet for å sikre en helhetlig og bærekraftig utvikling i fylket, med fokus på samarbeid, innovasjon og internasjonal deltakelse. Planen er delt inn i 4 tematiske akser med 4 langsiktige utviklingsmål og undermål omtalt som fylkesplanmål. Her følger er en oppsummering av utviklingsmålene med noen utvalgte fylkesplanmål:

1. Mål for samarbeidsfylket

Møre og Romsdal skal være ledende på regionbygging og samarbeid.

Fylkesplanmål:

- Styrke samarbeidet mellom offentlige aktører, academia, frivillige organisasjoner, næringsliv og kulturliv for å løse felles samfunnsutfordringer.
- Fremme innovative innkjøp som bidrar til å nå bærekraftsmålene.

2. Mål for miljøfylket

Møre og Romsdal skal være en pådriver for å løse klima- og miljøutfordringene.

Fylkesplanmål:

- Redusere klimagassutslipp i tråd med nasjonale mål om 55% reduksjon innen 2030.
- Fremme bærekraftig arealforvaltning og beskyttelse av naturressurser.
- Stimulere til en sirkulær økonomi med høy grad av gjenbruk og god avfallshåndtering.

3. Mål for inkluderings- og kompetans fylket

Møre og Romsdal skal være et attraktivt og inkluderende fylke der folk velger å bo.

Fylkesplanmål:

- Sikre trygge og tilgjengelige lokalsamfunn som fremmer god folkehelse.
- Tilby et fleksibelt og inkluderende utdannings- og kompetansetilbud som møter arbeidslivets og innbyggernes behov.
- Skape inkluderende og trygge byer og tettsteder med gode bomiljøer og offentlige møteplasser.

4. Mål for verdiskapingsfylket

Møre og Romsdal skal ha et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv og en innovativ offentlig sektor.

Fylkesplanmål:

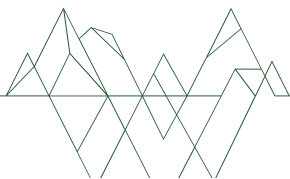
- Øke innovasjonstakten i arbeids- og næringslivet, spesielt innen det grønne skiftet.
- Utnytte lokale fortrinn og teknologiske muligheter for å fremme økonomisk vekst og bærekraftig utvikling.

I tillegg til Fylkesplanen har fylkeskommunen flere planer på konkrete tema som kan være relevante for kommunen i ulike sammenhenger. Særlig verdt å nevne er:

- Fylkesstrategi for attraktive byer og tettsteder
- Fylkesstrategi for miljø, klima og energi
- Fylkesstrategi for landbruk
- Regionalplan for vannforvaltning
- Regional delplan for kulturminner
- Fylkesstrategi for kultur, frivillig sektor og arealer

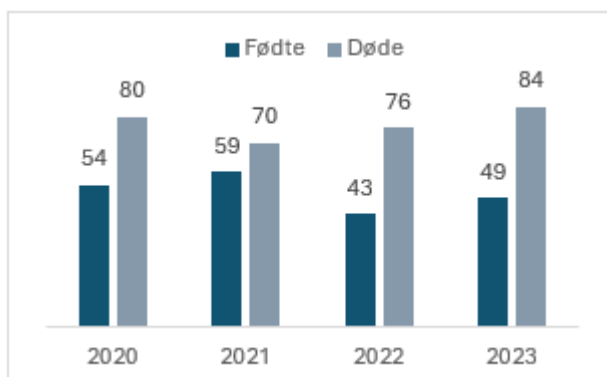
Nordmørsstrategien

Nordmørsstrategien er en overordnet strategi for samarbeidet på Nordmøre. Den ble vedtatt i IPR 16.02.2024. Strategien skal fremme et bærekraftig og attraktivt Nordmøre der «Vi løfter Nordmøre – sammen!».

Folketall, aldersstruktur og bosetting

Per 2. kvartal 2024 hadde Sunndal 7.268 innbyggere. I 4. kvartal 2000 hadde Sunndal 7.444 innbyggere, innbyggertallet har etter det gått jevnt nedover fram til 2. kvartal 2022 hvor innbyggertallet var 6.916. Innbyggertallet har siden da økt på grunn av innvandring, i hovedsak fra Ukraina. Fødselstallene er lave og etter 2005 har Sunndal stort sett hatt fødselsunderskudd (flere døde enn fødte) og netto utflytting. Utviklingen de siste 4 år har gått i ytterligere negativ retning. Det er viktig å gjøre det godt for barn og unge å vokse opp i Sunndal slik at de får de lyst til å bo her som voksne. Det er og viktig å legge til rette for at unge i etableringsfasen ønsker å flytte til og bli boende i Sunndal.

Sunndal har relativt **få innvandrere** sammenlignet med andre; 13% av befolkningen mens fylkes- og landssnittet er på henholdsvis 15% og 20 %. Blant våre innvandrere er det en **høy andel bosatte flyktninger**. Personer fra Ukraina utgjør nå den største gruppen blant våre innvandrere, med personer fra Syria som nummer to.

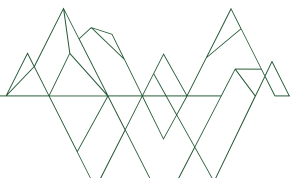
Sunndal har lang erfaring med flyktningsarbeid. Integrering og inkludering av bosatte flyktninger er et tverrsektorielt arbeid med frivilligheten som en sentral medspiller. Lovverket rundt bosetting er til stadighet under endring

og det gis stadig nye rammebetingelser. Sunndal er opptatt av at flyktninger skal bli økonomisk selvhjulpne med en varig tilknytning til arbeidslivet. Gjennom utdanning og arbeidserfaring har vi et mål om at flyktningene skal være attraktive på arbeidsmarkedet i kommunen. Kommunen ønsker og å være en attraktiv samarbeidskommune for IMDi. Vi har et mål om å fortsatt ha en måloppnåelse på kvalifisering til videregående arbeid og utdanning som ligger over landsgjennomsnittet. Vi ønsker at alle nybosatte skal komme i gang med kvalifiseringen innen kort tid, noe som også vil føre til en raskere og bedre integrering av barn og unge. Av ulike grunner (lærlingeplasser, utdanning, jobb ol) velger noen bosatte flyktninger å flytte etter endt videregående utdanning, noe som betyr at kommunen mister innbyggere og fremtidige arbeidstakere. Gjennom utdanning, arbeid og trivsel ønsker vi at så mange som mulig blir boende i kommunen vår.

Bosettingsstrukturen i Sunndal er relativt stabil og med en liten økning i andelen innbyggere i kommunesenteret. Stabilt er det også i kretsene. De som bor der har tradisjonelt sterk tilhørighet til bygda si samtidig med en identitet som Sunndaling og Nordmøring.

Alderssammensetningen endrer seg med færre barn og unge og flere eldre i befolkningen. I alders- gruppen 0-5 år er prognosen en nedgang fra 386 barn i 2024 til 376 barn i 2036. I aldergruppen 6-15 år anslår prognosen en nedgang fra 791 til 725 i 2036. Nedgang i antall barn og unge skaper utfordringer for offentlige tjenester som barnehage og skole, og kan gi problemer med å opprettholde tilbudene, spesielt i kretsene. Samtidig som tilgang på barnehageplasser er viktig for familiene, næringslivet og for kommunens attraktivitet for unge i etableringsfasen.

For ungdom i alderen 16-19 år viser prognosen en nedgang fra 369 i 2024 til 340 i 2036. Prognoser fra 2020 viste betydelig større nedgang i antall ungdom enn dagens tall. Det antas at det er flyktninger fra Ukraina som har bidratt til at prognosene er endret. Om denne gruppen igjen utvandrer fra

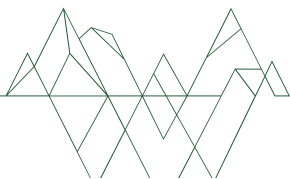
Norge vil antallet ungdommer i kommunen gå ned. Dette kan få konsekvenser for Sunndal vidaregåande skole, både med tanke på å opprettholde linjevalg samt beholde viktige kompetansearbeidsplasser. Det må derfor arbeides for å beholde og videreutvikle Sunndal vidaregåande skole.

Andelen eldre vil øke betraktelig frem mot 2030. Økningen er størst i gruppene 67-79 år og 80-89 år, mens antall over 90 år er relativt stabilt. Flere eldre og nedgang i innbyggertallet totalt sett innebærer at andelen eldre over 67 år øker fra 20 % i 2024 til 26 % av det totale antall innbyggere i 2036. Den kraftige veksten i andelen eldre vil gi utfordringer i helse- og omsorgstjenestene i kommunen, både med tanke på behov for flere stillinger og rekruttering av kompetent arbeidskraft. I medvirkningsprosessen er det kommet inn innspill om at mange eldre ønsker å bytte til mindre og mer funksjonell sentrumsnær bolig, med kort avstand til offentlige kontor, butikker, lege, tannlege, møteplasser og kulturelle aktiviteter. Dette kan bidra til at eneboliger og større leiligheter blir tilgjengelig for barnefamilier. Flere boliger for eldre i sentrum gjør det enklere og rimeligere å utføre kommunale helse- og omsorgstjenester når slike behov melder seg. Det blir viktig for kommunen å ta i bruk velferdsteknologi samt legge til rette for at eldre holder seg friske og spreke, slik at de får bo hjemme så lenge som mulig. Eldre vil også være en ressurs i lokalsamfunnet, mange har både lyst og mulighet til å bidra.

Andelen par i alderen 20-40 år er lavt, og det er et mannsoverskudd (ca. 88 kvinner pr. 100 menn) i disse aldersgruppene. Forklaringen kan være at kvinner, i større grad enn menn, flytter ut for å ta høyere utdanning og ikke kommer tilbake. Gutter tar oftere yrkesfag og jobb innen industrien. Sunndal har mange industriarbeidsplasser. Bredere og mer varierte jobbmuligheter, tilgjengelig barnehageplasser og skolefritidsordning kan bidra til at kvinner i fertil alder velger Sunndal.

Arealstrategi for samfunnsutviklingen. Trivsel og møteplasser er viktig for folk. Vi må skape et levende sentrum, med gode møteplasser både på dagtid, ettermiddagstid og kveldstid. Sunndal kommune har fått utarbeidet en mulighetsstudie for bærekraftig sentrumsutvikling i 2024. I medvirkningsprosessen til studien kom det fram at innbyggerne i Sunndal synes sentrum mangler arkitektoniske kvaliteter og framstår grått med mye asfaltflater. Et fokus på estetikk for utviklingsprosjekter i sentrum vil være viktig for å skape omgivelser som framstår attraktive for innbyggere og besøkende.

Det blir også viktig å opprettholde og utvikle levende og attraktive bygder for folk som vil bo utenfor Sunndalsøra. Kommunen ønsker en helhetlig boligpolitikk med et variert boligtilbud: attraktive tomter, leiligheter, hus og utleieboliger i ulike deler av kommunen.

MÅL 1:

Sunndal er en attraktiv og mangfoldig kommune med et stabilt folketall i yrkesaktiv alder

Dette skal kommunen gjøre

- Legge til rette for trivsel, integrering og inkludering i samarbeid med næringsliv og frivillige
- Markedsføre og framsnakke Sunndal som en god kommune å bo og arbeide i
- Skape gode, trygge og inkluderende oppvekstmiljø for alle barn og unge
- Drive moderne skoler og barnehager med god kvalitet
- Legge til rette for og bidra til en trygg, aktiv og meningsfull pensjonisttilværelse
- Jobbe aktivt for å opprettholde og videreutvikle tilbudet ved Sunndal vidaregåande skole
- Legge til rette for et variert boligtilbud med attraktive tomter og boliger for ulike behov og livsfaser
- Jobbe for å ha et attraktivt sentrum og bygder med sosiale møteplasser og ulike aktivitetstilbud
- Aktivt bosette flyktninger og legge til rette for at de finner trygghet og tilhørighet i Sunndal
- Arbeide for miljøvennlige og kollektive transporttilbud

Arealstrategi

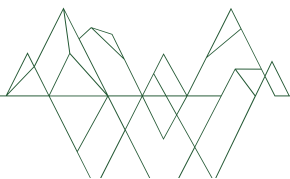
- Høy estetisk og arkitektonisk kvalitet for bygninger og uteområder skal vektlegges

- Sunndalsøra sentrum skal være konkurransedyktig med urbane kvaliteter og god balanse og samspill mellom ulike funksjoner og aldersgrupper
- Nye boliger og tilhørende funksjoner skal etableres innenfor allerede utbygde områder, og nærhet til skoler og busstopp skal vektlegges
- Fortettingsprosjekter skal ha høy kvalitet også på uterommene
- Lokalisering av nye bygge- og anleggstiltak utenfor tettsteder og bygdesenter skal som hovedregel skje ut fra dokumenterte behov, og for å styrke livskraftige bygde- og lokalsamfunn

Alle kan bidra

- Framsnakke Sunndal som en god kommune å bo og arbeide i
- Delta i eller støtte opp om frivillig arbeid

Næringsliv, samferdsel og kompetanse

Industrikommune - høy arbeidsplassdekning. Ved utgangen av 2023 var det 3.680 arbeidsplasser i Sunndal. Av disse var 45 % innen sekundærnæringene. Det vil si industri, bygg og anlegg, kraft og vannforsyning. Dette er betydelig høyere enn fylkesgjennomsnittet og over dobbelt så høyt som snittet for landet. Arbeidsplassdekning er forholdet mellom antall arbeidsplasser og sysselsatte antall personer i yrkesaktiv alder i en kommune (100 = balanse). Sunndal har en arbeidsplassdekning på 108. Dette er nest høyest i fylket, der Molde ligger høyest med en arbeidsplassdekning på 117. Fylkessnittet er 90 og av fylkets 27 kommuner hadde 8 kommuner en arbeidsplassdekning over 100. Arbeidspendlingen i fylket er relativt høy. De fleste kommuner har netto utpendling mens Sunndal har netto innpendling (701 innpendlere og 435 utpendlere) pr. 4. kvartal 2023.

Sunndal har lange tradisjoner for **samhandling i næringsutviklingsarbeidet** forankret i en næringsplan vedtatt av kommunestyret, siste gang i 2022. Næringsplanen angir rammen for næringsarbeidet og hvordan arbeidet skal være organisert. Siden 1987 har Sunndal Næringssekskap (SUNS) vært kommunens utøvende organ for næringsutvikling. I den kommunale planstrategien er det planlagt å utarbeide en ny næringsplan i 2026.

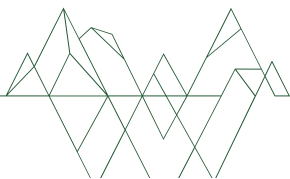
Sunndal er landets nest største eksportkommune når man deler verdiskapingen per sysselsatt. I Møre og Romsdal er Sunndal den største eksportkommunen i fylket. **Hydro Aluminium Sunndal** er Europas største aluminiumsverk og en av de største verdiskaperne i Midt-Norge. Antall arbeidsplasser i bedriften forventes redusert, men øvrige lokale industribedrifter har styrket sin posisjon og hatt positiv utvikling de senere år. Hydro produserer miljøvennlig aluminium, men klimautslippene fra produksjonsprosessen er betydelig. Å stimulere til et mere bærekraftig nærings- og arbeidsliv blir en felles utfordring i planperioden. Kommunen vil oppfordre til tiltak for lavere klimagassutslipp både fra prosessindustrien og fra øvrige lokale bedrifter.

Landbruksnæringa er bærebjelken i bygdene i kommunen. Landbruket produserer mat og trevirke og har betydning for kulturlandskap, bosetting, sysselsetting og næringsutvikling på bygdene. I 2030 er forhåpentligvis elva Driva friskmeldt fra gyrodactylus salaris. De økonomiske ringvirkningene av en friskmeldt Driva vil være store og bør forberedes allerede nå.

Bærekraftig reiseliv og attraktivitet i Sunndal. Representanter fra reiseliv, handel og kultur har utarbeidet en strategi for lokal reiselivssatsing. Visjonen er Sunndal som helårs reisemål under paraplyen Fossenes Rike og ble politisk vedtatt i 2019. Fokuset er gode opplevelser og aktiviteter i vill og vakker natur, forankret i lokal kultur, tradisjon og næring. Som et ledd i prosessen med å utvikle Sunndal som reise- og besøksmål har SUNS initiert utarbeidelsen av en destinasjonsanalyse fra et eksternt selskap. Sluttrapporten ble framlagt i Formannskapet våren 2024 og danner grunnlag for videre oppfølging av gjeldende reiselivsstrategi.

God bredbånd- og mobildekning. I tillegg til veg er den digitale infrastrukturen en viktig forutsetning for næringsutvikling i alle deler av kommunen. Sunndal har god bredbånds- og mobildekning og det er gjort utbedringer i flere av kretsene de senere år. I de fleste områder er det gått over til fiberkabel som har økt kvaliteten ytterligere. Noen få steder er dekningen litt dårlig og videre utvikling av den digitale infrastrukturen vil være viktig for bosetting og arbeidsplasser i alle deler av kommunen.

Havn – sjøtransport. Det finnes to kaianlegg på Sunndalsøra, Hydro sin kai, og Hammarkaia. Hydro-kaia har de siste årene blitt modernisert og det er åpnet en ny RORO-terminal (roll-on/roll-off) som gir muligheter for andre transportbedrifter i området. Hammarkaia administreres og opereres av Kristiansund og Nordmøre havn. Kommunen ønsker å legge til rette for havneutvikling i samarbeid med næringsliv og Kristiansund og Nordmøre havn.

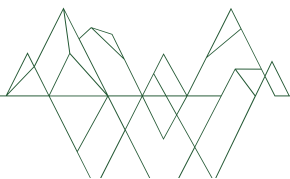

Sunnalsøra er et naturlig **trafikknutepunkt** på den indre akse Ålesund – Molde – Sunndalsøra- Trondheim (fv. 62) og akse Kristiansund – Sunndalsøra - Oppdal (rv. 70). Et tilfredsstillende regionalt vegnett er viktig for folk og for næringsliv. De kommunale vegene har vært bra som følge av godt basisvedlikehold og punktvis utbedringer. På fylkes- og riksveiene i kommunen er det behov for utbedring på flere strekninger, eksempelvis på rv. 70 i Ålvundfjord (Furuneset-Ålvundfossen). Veien er tatt med under utbedringsstrekninger i Nasjonal transportplan 2025-2036.

Todalsfjordprosjektet innebærer ferjefri forbindelse mellom Sunndal og Surnadal kommune. Bru over Todalsfjorden vil gi en døgnåpen region og legge til rette for en større bo- og arbeidsmarkedsregion på Indre Nordmøre. Vegeier er fylkeskommunen og fylkestinget har gitt Todalsfjordprosjektet førsteprioritet som framtidig større samferdselsprosjekt i fylket. I august 2024 ble det satt opp en mast for vindmåling i området. Masta skal stå i 3 – 5 år og vil samle informasjon om klimatiske forhold som vil danne kunnskapsgrunnlag for beslutninger rundt fjordkryssingen. Fylkeskommunen har startet prosessen med regulering av planområdet.

Kompetansebehov og rekruttering. Andelen med høyere utdanning er noe lavere i Sunndal (28 %) enn fylkes- og landssnittet (31,5 % og 37,4 %). Dette må ses i sammenheng med en næringsstruktur med mange industriarbeidsplasser samtidig som det er viktige forskningsmiljø ved bl.a. Hydro og Nofima. Sunndal vidaregåande skole er en viktig aktør for å tilføre kommunen og lokalt næringsliv nødvendig kompetanse for framtida. Mindre ungdomskull vil sette den vidaregåande opplæringa i fylket under press. Å opprettholde og vidareutvikle tilbudet ved Sunndal vidaregåande skole tilpasset kompetansebehovet i regionalt næringsliv blir sentralt i perioden. Å opprettholde det høye antallet lærlingplasser i Sunndal vil være et viktig bidrag samt at det sikrer fagkompetanse i regionen.

Arealstrategi for næringsutviklingen. Når det gjelder næringslivet i Sunndal er det et viktig prinsipp at funksjoner som skaper en del besøkende blir lokalisert i sentrum. Dette bidrar til at flere kan ferdes mellom funksjoner uten bruk av bil, samtidig som sentrum blir mer levende. Store arbeidsplasser, butikker og virksomheter som folk besøker, skal derfor ligge i sentrum eller så nærme at man enkelt kan gå mellom dem og sentrum.

MÅL 2:

Sunndal har et bærekraftig og variert næringsliv med høy arbeidsplassdekning og reduserte klimagassutslipp

Dette skal kommunen gjøre

- Tilrettelegge for opprustning og modernisering av Statkrafts, Statnetts og Hydros anlegg i Sunndal
- Samarbeide med lokalt næringsliv for å rekruttere, utdanne og beholde nødvendig arbeidskraft og kompetanse
- Satse på regionalt samarbeid for å sikre eksisterende og utvikle nye arbeidsplasser
- Jobbe aktivt for videreutvikling av digital infrastruktur og samferdselsprosjekt i regionen
- Styrke Sunndal som helårs reisemål
- Være en pådriver for ansvarlig produksjon og lavere klimagassutslipp lokalt og regionalt
- Ha et godt samarbeid mellom offentlige og private aktører for å opprettholde en høy andel lærlingplasser
- Planlegge og legge til rette for bruk av overskuddsmasser fra store utbyggingsprosjekter til samfunnsnyttig formål

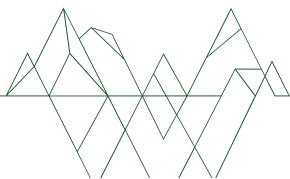
Arealstrategi

- Større arbeidsplasser, detaljhandel og publikumsvirksomheter skal lokaliseres i sentrum eller så nært at det er naturlig å bevege seg til fots mellom funksjonene og sentrum

Alle kan bidra

- Støtte opp om lokale miljøvennlige bedrifter og etterspørre klimavennlige løsninger
- Bedrifter kan miljøsertifisere seg og være bevist på mulighetene i sirkulær økonomi

Natur, klima og energi

Sunndal kommune har i 2024 vedtatt sin aller første kommunedelplan for naturmangfold, som er en milepæl for naturen i Sunndal. Planen vil utgjøre et viktig virkemiddel for arealforvaltningen og sikre at vi forvalter arealene på en kunnskapsbasert og naturvennlig måte. **Verneverdig natur** er en viktig del av Sunndals identitet. 67 % av kommunens areal er vernet etter naturmangfoldloven og 1/3 av Dovrefjell–Sunndalsfjella nasjonalpark ligger i Sunndal. Villrein er hovedverneformålet for nasjonalparken. Sunndal er en av de viktigste villreinkommunene i Norge. Dette fordi Snøhettareinen er Norges villeste villrein stamme, det er svært lite genetikk fra tamrein inne i stammen. Nordøst for Sunndalsøra ligger de populære landskapsvernområdene Trollheimen og Innerdalen, hvor tusenvis av besøkende tar turen innom «Norges vakreste dal» Innerdalen hver sommer. Gjennom politisk representasjon i Dovrefjell nasjonalparkstyre og politisk- og administrativ representasjon i verneområdestyret for Trollheimen, er kommunen representert i forvaltningen av områdene. Ferdsel og opphold i naturen kan skape utfordringer for naturmangfold og biodiversitet. Derfor er det viktig å vite hvilke områder som tåler- og ikke minst er tilrettelagt for menneskelig ferdsel.

Sunndal har status som **nasjonalparkkommune** og er medlem i *Norges nasjonalparkkommuner*. Vårt ansvar er å bidra, stimulere og legge til rette for lokal verdiskaping og næringsutvikling både innenfor og utenfor nasjonalparkene. Ettersom 67 % av arealet i Sunndal har ulike former for vernestatus, bør en status som nasjonalparkkommune utnyttes som et fortrinn.

Den største trusselen mot **naturmangfoldet** i dag er arealendringer og økt menneskelig ferdsel, men den trues også av klimaendringer, forurensing og overforbruk. Hovedutfordringene for vannmiljøet er miljøgifter, avløp, akvakultur, Gyrodactylus salaris, flomsikring/andre fysiske inngrep, landbruk og vassdragsreguleringer. Prioriteringer i inneværende periode er blant annet vassdrag med laks og ørret, samt tett oppfølging på områdene

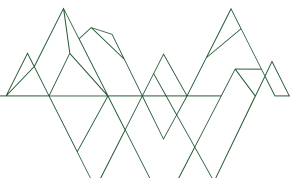
landbruk og avløp. Sunndal kommune er aktiv deltager i vannområdene i Møre og Romsdal vannregion. Gjennom kommunedelplan for naturmangfold er vannet i kommunen godt kartlagt og det er flere tiltak i tiltaksdelen som skal følge opp vannforskriftens krav til minst god eller svært god tilstand.

Sunndal kommune har tre anadrome vassdrag inkludert Driva, som i tillegg er et nasjonalt laksevassdrag. Disse elvene utgjør en viktig natur- og lokaløkonomisk ressurs for Sunndal kommune. Drivaregionen har i 40 år vært truet av parasitten *Gyrodactylus salaris*. Forhåpentligvis vil de tre elvene være friskmeldte innen 2030 og kommunen ønsker at forvaltningen på lokalt nivå skal sikre at lakse- og sjøørretbestanden er bærekraftig. Derfor er det viktig at naturmangfoldet blir ivaretatt i den kommunale forvaltningen, og et eksempel er arbeidet som kommunen deltar i når det gjelder Driva, Litldalselva og Usma.

Sunndal har både et **nasjonalt, regionalt- og lokalt viktig kulturlandskap**. Dette er arealer som er avhengig av beiting. Det har vært nedgang både i antall gårdsbruk som drives aktivt og i antall beitedyr. Det må fokuseres på bosetting, drift og arealforvaltning der målet er å ta vare på landbrukets produksjonsgrunnlag og kulturlandskapet. Kommunen har en kulturminneplan, et viktig verktøy for en samlet oversikt og forvaltning av kulturminnene i Sunndal.

Satsingen **Bærekraftfylket Møre og Romsdal**, er nå avviklet, men det er gjort mye viktig arbeid. I tillegg er Sunndal kommune med i Klimanettverk Nordmøre med mål om å redusere klimagassutslipp ved å dele kunnskap, erfaringer og ideer. Disse prosjektene er viktige i arbeidet for arealnøytralitet og reduserte klimagassutslipp i samsvar med FNs bærekraftsmål.

Sunndal er en av de **store vannkraftkommunene** i landet. Aura vannkraftverk er alene et av de største i Norge, og produserer 1,9 TWh i

året. Statkraft ser nå på muligheten for å oppgradere Aura kraftverk for å bedre effekten. Det er også flere mindre kraftverk rundt om i hele kommunen. I Trollheimen landskapsvernområde er to nye kraftverk under utbygging i 2024. Kraftbehovet i Sunndal er stort grunnet Hydro Aluminium med et årlig forbruk på 6,6 TWh. Kommunen jobber for at effektiviseringen av vannkraftverkene gjøres på en miljømessig god måte.

Sunndal Energi AS sitt **fjernvarmeanlegg** er basert på spillvarme fra Hydro Aluminium og gir energi til oppvarming og tappevann. Store deler av Sunndalsøra har nå et utbygd fjernvarmenett og det er tilknytningsplikt for nye bygninger innenfor konsesjonsområdet. Selskapet eier 50 % av Småvoll kraftverk – et av kraftverkene som i 2024 er under utbygging. Sunndal Energi solgte 72,3 GWh strøm til kunder i eget område i 2023, i tillegg ble det levert 30,6 GWh med fjernvarmeenergi.

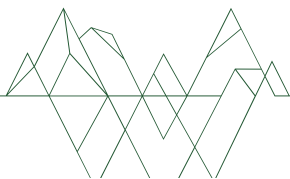
Hydro Aluminium Sunndal har verdens mest moderne og energieffektive aluminiumsproduksjon. Aluminium omtales som et «grønt metall» fordi det er et lett metall som minsker energibruken i transportsektoren, og har høy gjenbruksgrad som krever lite energi. Aluminiumsproduksjon med vannkraft er mer miljøvennlig enn eksempelvis kullkraft, slik det gjøres i mange andre land. Men produksjonsprosessen, som er basert på karbon, avgir klimagasser. Selv om Hydro er i front også her, er utslippene høye. Kommunen vil oppfordre til tiltak for lavere klimagassutslipp fra prosessindustrien og andre lokale bedrifter.

Veitrafikk og jordbruk står for 2/3 av det samlede energiforbruket utenom Hydro. Økt bruk av el-bil har bidratt til reduksjon i klimagassutslipp. Det er rundt ti hurtigladestasjoner i Sunndal i 2024. I Sunndal er regional **kollektivtransport** begrenset. Bussforbindelse til jernbane i Oppdal og flyplass i Molde og Kristiansund er ikke tilfredsstillende, og innbyggerne opplever ikke buss som et alternativ til bil i dag. Bussforbindelsen til Oppdal som korresponderer med tog har finansiering ut 2024. Hva som skjer etter dette, er usikkert. Trafikkterminalen på Sunndalsøra ble betydelig

oppgradert i 2008 og er etter dette en svært funksjonell holdeplass. Den er universelt utformet og har blant annet oppvarmede benker fra spillvarme.

Sunndal kommune har gjennomgående **god kvalitet på drikkevann** ved alle sine vannverk, og alle kommunale avløpsanlegg driftes i samsvar med utslippstillatelsene. Sunndal kommune gjennomførte i perioden 1998 – 2002 full opprydding i separate avløpsanlegg i kommunen, og er nå godt i gang med tilsyn på anleggene. Kommunen forbereder seg på de nye kravene i EUs avløpsdirektiv, som enda ikke er innlemmet i norsk lovverk. Det er utarbeidet ny Hovedplan Vann – 2022 – 2032, med en ambisiøs investeringsplan knyttet til renovering av kommunale vann- og avløpsledninger med tilhørende stasjoner og tekniske anlegg, i tillegg til overvanns- og flomhåndtering.

Arealstrategi for natur og miljø. Kommunen skal ta hensyn til viktige landskap, naturverdier og friluftsområder. Naturressurser og dyrket/dyrkbar jord skal beskyttes mot utbygging. Vedtatte utbyggingsområder som ikke er tatt i bruk skal gjennomgås for å se om de passer med dagens mål om å bevare naturen og redusere klimagassutslipp. Økologiske nettverk mellom ulike naturtyper skal opprettholdes og om mulig gjenskapes. Det samme gjelder sammenhengende blå-grønne strukturer og landskap. Arealnøytralitet skal tilstrebes i den grad det er mulig.

MÅL 3:

I Sunndal blir natur og verneområder forvaltet på en helhetlig måte

Dette skal kommunen gjøre

- Delta aktivt i forvaltning av verneområdene i kommunen
- Være en foregangskommune i arbeidet med å sikre grunnlaget for Snøhettareinen
- Bidra i arbeidet for å få mer sjøørret og villaks i de tre vassdraga med anadrom fisk
- Prioritere næring med gunstig miljø-, energi- og klimaprofil
- Stimulere til utvikling og bruk av fjernvarme og fornybar energi
- Bidra til miljøvennlig utvikling av vannkraft
- Fremme bruk av naturbaserte løsninger der det er hensiktsmessig og mulig

Arealstrategi

- Hensynet til viktige landskaps- og naturverdier, og områder for friluftsliv skal vektlegges
- Arealplanleggingen skal legge til rette for å hindre tap av naturmangfold
- Naturressurser og dyrka/dyrkbar jord skal sikres mot nedbygging
- Gjennomgå vedtatte utbyggingsområder som ikke er tatt i bruk og vurdere om de er i tråd med dagens målsetting om å bevare natur og redusere klimagassutslipp
- Opprettholde og om mulig gjenskape økologiske nettverk mellom naturtyper, sammenhengende blå-grønne strukturer og landskap

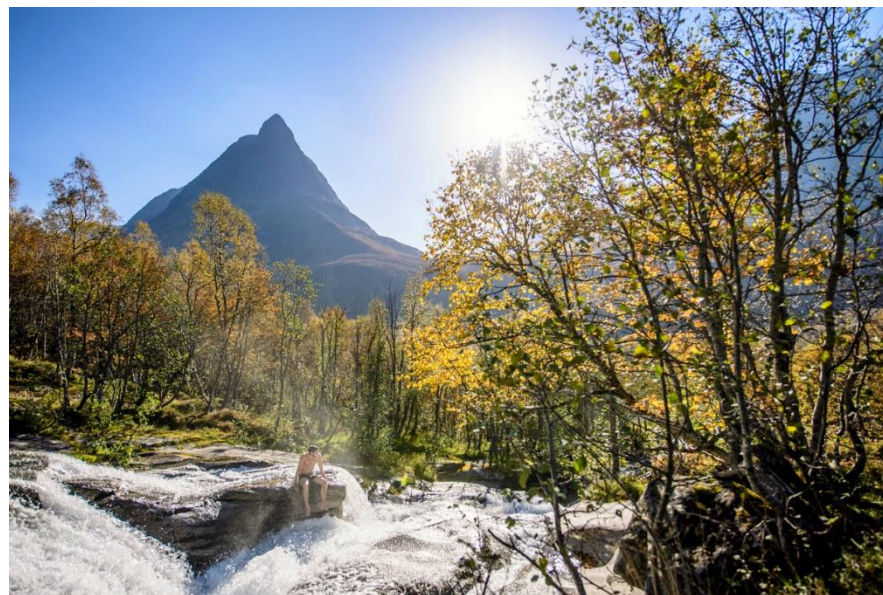
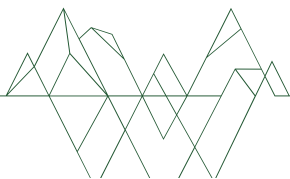

Foto: LediardFoto

- I den grad nye arealer utnyttes til forskjellige utbyggingsformål skal prinsippet om arealnøytralitet vektlegges og andre områder restaureres.

Alle kan bidra

- Med kildesortering og gjenbruk
- Med å bruke naturen uten å sette for mye spor

Oppvekstmiljø, folkehelse og livskvalitet

Å skape **gode og inkluderende oppvekstmiljø** er en av de viktigste oppgavene i samfunnet. En oppgave som flere sektorer har ansvar for og må samarbeide om. Dette innebærer å styrke foreldrerollen og familien, samt ha god kvalitet i barnehagen og skolen, i nærmiljøet, fritiden og kulturlivet og i helse-, omsorgs- og velferdstjenestene. Kommunen har fire barnehager og en barnehageavdeling ved oppvekstsenter. Alle plassene er kommunale. Det er viktig for kommunen å ha fleksibel og god tilgang på barnehageplasser. Bygging av ny sentrumsbarnehage er vedtatt og grunnarbeidene har startet opp. Planlagt overtakelse for kommunen er høsten 2025.

Sunndal har fem barneskoler og en ungdomsskole. I 2024 er det gjennomført en større reovering av Sande skole for å heve standarden blant annet med tanke på universell utforming. Alle barn og elever i Sunndal skal ha et miljø som fremmer livsmestring og livskvalitet. Som et viktig ledd i dette, har alle barnehager og skoler fokus på barnas/elevenes helse, trivsel og læring. I tillegg er tverrfaglig og tidlig innsats en gjennomgående tilnærming til arbeidet i alle barnehager og skoler.

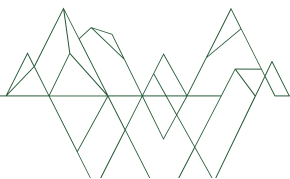
Ungdataundersøkelsen 2024 viser at de aller fleste ungdommene i Sunndal er tilfredse med livet sitt, de har gode venner og er fornøyde med foreldrene sine. Det er mange som deltar i organiserte fritidsaktiviteter som idrett og kultur. Ungdomssenteret "Kjellarn" er mye brukt, spesielt blant ungdomsskoleelevene. Det er flere ungdommer i Sunndal som har vært beruset på alkohol det siste året enn i landet som helhet. Det er også en tendens til at flere unge i Sunndal drikker alkohol, og at flere mindreårige får lov av sine foreldre til å drikke alkohol nå enn for ti år siden. Det er færre ungdom her som bruker hasj eller andre narkotiske stoffer enn i landet som helhet. Antallet som bruker disse rusmidlene er relativt stabilt over de siste ti årene. Til tross for at de er tilfredse med livet sitt er ungdommene i Sunndal mindre fornøyde med skolen sin, lokalmiljøet og helsen si enn landsgjennomsnittet og resultatene lokalt fra 2014 og 2017.

Det er noe som er viktig å følge opp og sette inn tiltak mot i tiden som kommer.

Livskvalitet handler om å oppleve glede og mening, vitalitet og tilfredshet, trygghet og tilhørighet, om å bruke personlige styrker og føle interesse, mestring og engasjement. Tiltak som eksempelvis demensvennlig samfunn, et godt introduksjonsprogram for bosatte flyktninger og MOT-arbeid skaper tilhørighet og bidrar til at Sunndal er et inkluderende samfunn. Lavterskel-tilbudet "Aktiv hverdag" er et viktig bidrag på veien mot arbeid og aktivitet for personer som av ulike årsaker har falt ut av utdanning eller arbeid. Et nyopprettet tilbud høsten 2024 er «Huset!», som er et ettermiddagstilbud hvor den som trenger det kan få noe å bite i, snakke med ansatte fra psykisk helse, få hjelp med kontakt opp mot det offentlige og motta brukerutstyr og nalokson. Nalokson er en motgift som gis som nesepressur og som kan berge liv ved opiatoverdoser.

Befolkningsutviklingen i kommunen viser en **økning i antall eldre**.

Helse- og omsorgstjenesten i Sunndal har i dag et godt og differensiert tilbud. Omsorgstilbudet består av velferdsteknologiske løsninger, ulike rehabiliterings- og mestringstilbud, omsorgsboliger, hjemmebaserte tjenester, dagtilbud for mennesker med demenssykdom, bemannet bofellesskap og korttids- og langtidsplasser i institusjon. Målsettingen fremover er å legge til rette for at folk kan være mest mulig selvhjulpne og bo hjemme så lenge som mulig. Fortsatt fokus på velferdsteknologiske løsninger og ulike rehabiliterings- og mestringstiltak vil være viktige tiltak. Kommunen vil blant annet satse på forebyggende hjemmebesøk hos eldre i kommunen og det er ansatt en samfunnskoordinator som starter dette arbeidet fra høsten 2024. I medvirkningsarbeidet til samfunnsdelen har det kommet innspill om at treningsprogrammet for eldre, «Sterk og stødig», har vist seg å være effektivt og verdifullt for å bidra til at eldre holder seg friske lengre. I dette programmet trenes styrke, kondisjon og balanse. Det er ventelistene på tilbudet på grunn av få instruktører. Sunndal helsetun er gammelt og vanskelig å vedlikeholde og drifte. Det er derfor vedtatt å

bygge et nytt Sunndal Helsetun der antallet bofellesskap/bemannede omsorgsboliger vil økes. For å møte økningen i antallet eldre må også kapasiteten i hjemmesykepleien økes, og tjenesten må videreutvikles.

Sunndal er en stor **kulturkommune** målt i kroner og tilbud med kino, kulturhus, bibliotek, mange idrettsanlegg, ungdomssenter, kulturskole, samarbeid med eldreomsorgen mm. Gode kultur- opplevelser har en verdi i seg selv, og kulturtilbudene er svært viktig for innbyggernes livskvalitet og for folkehelsen i kommunen. Biblioteket har nå en særlig aktiv rolle i lokalsamfunnet med mange arrangementer gjennom året som er godt besøkt og innbyggerne i Sunndal er glade i biblioteket sitt. Det er likevel slik at lokalene ikke oppfyller moderne standard og det er utfordringer med blant annet ventilasjon. Samarbeid med frivillige er viktig og blir prioritert. Deltakelse i sosiale fellesskap og aktiviteter kan motvirke sosiale helseforskjeller. Kommunen må derfor sørge for at det ikke utvikler seg rutiner eller tradisjoner som kan føre til at noen blir utestengt eller stigmatisert på grunn av økonomi. Dette er spesielt viktig for barn og unge.

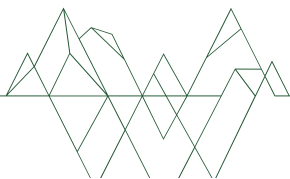
God samfunnsutvikling er å legge til rette for god **folkehelse**. I oversiktsrapporten over folkehelse i Sunndal 2023 beskrives følgende hovedutfordringer: Kommunen vil i fremtiden få et økende antall eldre og færre unge og innbyggere i yrkesaktiv alder. Sunndal har en større andel barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt enn landsgjennomsnittet. Barn og unge i kommunen er mindre fornøyd med skolen de går på en landsgjennomsnittet. Det er fortsatt noen områder som mangler trygge veier for gående og syklende. Det er en økende andel av befolkningen som har overvekt eller fedme samtidig som det er en nedgang i fysisk aktivitet og mange sitter for mye i ro.

Bruk av sykkel er bra for folkehelse og for klimaet. **Gang- og sykkelvegnettet er godt utbygd** på Sunndalsøra og rundt bygdesentrene i kretsene. Kommunen ønsker å videreutvikle dette.

Det er viktig å legge til rette for **trygg skoleveg** slik at flest mulig kan gå og sykle til skolen. Det er i 2024 gjort utbedringer for trafikkavviklingen på Sande skole. Trafikksikkerhetsplanen vurderes revidert i planperioden og kan belyse eventuelle andre områder hvor det er behov for utbedringer.

Sunndalsøra har mange parkeringsplasser i sentrum, og mange kjører mellom butikkene når de handler. Kommune ønsker å legge til rette for et fint og sosialt sentrum der folk synes det er trivelig å ferdes og derfor velger å ikke ta bilen mellom butikkene.

Arealstrategi for trivsel og folkehelse. For å bidra til trivsel er det viktig at det legges til rette for offentlige uterom og parker der hvor folk kan møtes uformelt, uansett alder, interesser eller nasjonalitet. Grønnstrukturene i sentrum bør prioriteres. I bomiljøer må det legges vekt på god bokvalitet, både for eksisterende og nye prosjekter. Når det gjelder folkehelse må det rettes fokus mot nærturområder og friluftsområder. Allmennhetens muligheter for ferdsel, aktiviteter og gode opplevelser langs fjorden og elva bør videreutvikles. Det skal legges vekt på gode gang- og sykkelveiforbindelser, spesielt i sentrum, tettsteder og bygdesenter. Snarveier skal ikke sperres eller innsnevres.

MÅL 4:

Sunnadal er en kommune hvor folk trives og det legges til rette for god helse og livskvalitet

Dette skal kommunen gjøre

- Arbeide systematisk med tidlig innsats
- Legge til rette for og bidra til gode oppvekstmiljø for alle barn og unge, der alle kan delta uavhengig av bakgrunn
- Planlegge for et alders- og demensvennlig samfunn
- Bygge nytt Helsetun
- Sikre et godt og verdig liv for sårbare grupper og utjevne forskjeller
- Fremme forebyggende tiltak og mestring i fysisk og psykisk helsearbeid
- Legge til rette for frivillig innsats
- Arbeide for gode møteplasser og godt nærmiljø for alle i hele Sunndal
- Legge til rette og stimulere til mer gange og sykling
- Bidra til og legge til rette for et godt og variert idretts- og kulturliv i samarbeid med lokale lag og organisasjoner
- Fremme universell utforming
- Fortsette arbeidet med trafiksikring av skoleveier

Arealstrategi

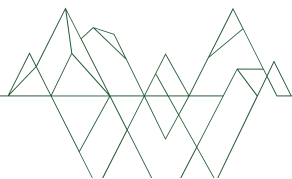
- Offentlige uterom og parker skal være uformelle møteplasser på tvers av generasjoner, interesser og nasjonalitet

- God bokkvalitet skal vektlegges i både nye og eksisterende bomiljø
- Nærturområder og områder for friluftsliv skal ivaretas og prioriteres, og grønstrukturene i sentrum skal styrkes
- Allmennhetens mulighet for ferdsel, aktiviteter og gode opplevelser langs fjorden og elva skal styrkes
- Det skal legges vekt på gode gang- og sykkelveiforbindelser spesielt i sentrum, tettsteder og bygdesenter. Snarveier skal ikke sperres eller innsnevres

Alle innbyggere kan bidra

- Ta beviste valg som fremmer god helse
- Planlegge egen alderdom
- Skape inkluderende kultur i lag og foreninger
- Bry oss om medmennesker

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen er ansvarlig for samfunnssikkerhet og beredskap lokalt.

Kommunens ansvar beskrives i lov og forskrift der blant annet kommunen plikter å gjennomføre risikoanalyser og å ha beredskapsplaner er forankret.

Sunnadal er den største kommunen i Møre og Romsdal målt i areal. Utdfordrende natur med fjell, fjord og elver kjennetegner Sunndal. Dette gjør oss eksponert for jord-, flom- og sørpeskred, steinsprang, snøskred, kraftig vind og flom. Kommunesenteret Sunndalsøra ligger innerst i Sunndalsfjorden med tre innfartsårer fra henholdsvis Oppdal, Kristiansund og Molde. Dette er tradisjonelt utsatte veger for naturhendelser, de to sistnevnte er sikret med tunneller.

Kommunene er pålagt å ha et eget **planverk for beredskap** bestående av risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS- analyser) og beredskapsplaner. Sunndal kommune har en helhetlig ROS-analyse vedtatt av kommunestyret i mars 2016. Denne ligger til grunn for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Kommunen fikk i 2015 gjennomført en ROS-analyse for ras og flom i Sunndal, denne ROS-analysen ble gjennomført i samarbeid med NVE. Det er også gjort arbeid av NVE rundt delprosjekt for flom og skredfarekartlegging i Sunndal kommune. Av beredskapsplaner har kommunen både en overordnet beredskapsplan fra 2017, samt beredskapsplaner for de ulike sektorene (brann, vannverk, helse- og sosialberedskap, smittevern etc.). Ny helhetlig ROS-analyse skal legges frem for kommunestyret innen utgangen av 2024. Ny overordnet beredskapsplan vil utarbeides med utgangspunkt i denne. Analysen vil fokusere på de moderne utfordringene vi står ovenfor, her står sikkerhetspolitisk usikkerhet og klimaendringer sentralt. Kommunens fagspesifikke beredskapsplaner bør også gjennomgås/revideres med bakgrunn i den nye helhetlige ROS-analysen.

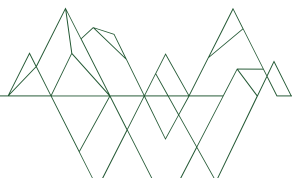
Sunnadal kommune er en godt fungerende **beredskapsorganisasjon** som har bred erfaring med ulike hendelser og da i særdeleshet flom, ras, vind

og skred. Geografien gjør at kommunen jevnlig opplever stengte veier og at deler av innbyggerne blir isolert. Beredskapsorganisasjonen består av et beredskapsråd med deltakere fra offentlige og private beredskapsaktører, kriseledelse, beredskapssekretariat og psykososialt kriseteam. Det er kommunens kriseledelse som håndterer de aller fleste større uønskede hendelsene i kommunen.

Informasjon til innbyggere og de som blir berørt er særlig viktig når uønskede hendelser oppstår. Kommunen har erfart at kommunens hjemmeside og Facebook er effektive informasjonskanaler i slike situasjoner. I tillegg har vi telefonsvarslingssystemet Varsling 24 som er særdeles nyttig. Kommunen har ansvar for alle som oppholder seg innenfor kommunens geografiske grense. Derfor bør lokasjonsbasert varsling vurderes. Dette vil gjøre det mulig å varsle alle med mobiltelefon som oppholder seg i kommunen.

I Sunndal er det et **godt samarbeid mellom offentlige og private beredskapsaktører** som er godt utrustet med mannskap og utstyr. Innen offentlig sektor samarbeider vi blant annet med nabokommuner, NVE, politiet, Heimevernet, Røde, Statsforvalteren og vi er medlem av NUIA (Nordmøre Interkommunale utvalg mot akutt forurensing). Siviltforsvaret har egen fredsinnsettingsgruppe lokalisert i kommunen og det er lokal politistasjon. Det er rundt 10 mil til nærmeste sykehus, kommunen deltar i interkommunal legevaktsordning med Molde kommune hvor det er lege på Sunndalsøra deler av døgnet. Helse Møre og Romsdal har ambulansestasjon på Sunndalsøra.

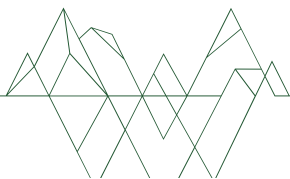
Kommunens brannvesen NORBR (Nordmøre og Romsdal brann og redning) har egne samarbeidsavtaler med Industriverket på Hydro Sunndal ved større hendelser. Sunndal Røde Kors er også en aktør Sunndal kommune har beredskapsavtale med. Dette er døgnbemannede organisasjoner med kompetent mannskap og ressurser/utstyr som trengs i beredskapssammenheng. Både Hydro og Sunndal Røde Kors har egne

beredskapsbiler, Røde Kors har i tillegg ATV og flere snøscootere. Hydro er også særlig godt utrustet innen brann og har landingsplass for helikopter. I Sunndal er det også en småflyplass på Vinnu. 330-skvadronen har tidligere benyttet flyplassen i skarpe oppdrag og i øvelsessammenheng. 330-skvadronen kan også lande på helikopterlandingsplassen ved Statkraft Aura. Kommunen samarbeider også med lokale entreprenører. Disse har diverse utstyr som ofte trengs i krisesituasjoner; gravemaskiner, lastebiler og lignende. Oversikt over offentlige og private ressurser inngår i kommunenes beredskapsplaner. Gjensidig informasjon og samvirke mellom de ulike offentlige og private beredskapsaktørene ivaretas av beredskapsansvarlige i kommunen.

Global oppvarming gir **økte klimautfordringer** både internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt, først og fremst i form av hyppigere ekstremvær i form av nedbør og tørke. Konsekvenser av dette er skred, flom, sviktende matforsyning, stengte veier, skogbrann, vannmangel, bortfall av strøm og telefonnett. Bortfall av kritisk infrastruktur kan også være et resultat av dataangrep fra aktører som ønsker å skape ustabilitet og uro i landet. Å styrke vår robusthet ved bortfall av kritisk infrastruktur i en kortere periode står sentralt i ny helhetlig ROS-analyse. Vi lever i en verden preget av sikkerhetspolitisk uro. Russlands angrepskrig i Ukraina, og Israel sin krig på Gaza og i områdene rundt påvirker også oss her i Norge. Det må kunnskap og bevisstgjøring til for at innbyggerne skal forstå viktigheten av egenberedskap. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) oppdaterte i 2024 egenberedskapsrådene. Myndighetenes anbefaling er at man skal klare seg selv i en uke. Her inngår drikke, varme, mat, medisiner og annet den enkelte er avhengig av å ha for å overleve. Det er viktig at sivilbefolkningen kan klare seg selv i en uke for at myndighetene kan prioritere hjelp til de som trenger det mest. Alle er en del av landets beredskap.

Arealstrategi for samfunnssikkerhet og beredskap. På grunn av hyppige episoder med større nedbørmengder over korte tidstom er det viktig å gjøre utbedringer slik at overflatevann kan håndteres effektivt lokalt. Det samme gjelder sikring av flomveier. Det må tas hensyn til miljøtilstanden og denne må kartlegges ved behov. Ny kommunedelplan for naturmangfolds vil være et viktig bidrag som kunnskapsgrunnlag her. Ved behov for opprettelse av nye utbyggingsområder må disse legges til lokasjoner som er trygge med tanke på naturfare.

MÅL 5:

Sunn dal er et trygt samfunn med god beredskap for alle innbyggere

Dette skal kommunen gjøre

- Sikre en god kommunal beredskap slik at Sunndalsamfunnet er godt forberedt til å håndtere kriser
- Sikre god helseberedskap
- Forebygge uheldige konsekvenser som følger av endringer i klima, slik som styrtregn, flom og skred
- Sikre godt samarbeid mellom offentlige og private beredskapsaktører
- Følge opp funn og tiltak i helhetlig ROS og oppdatere beredskapsplaner ut fra denne og etter nye hendelser
- Informere og være en pådriver for at av innbyggernes tar ansvar for egen beredskap

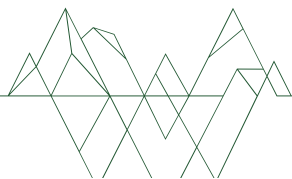
Arealstrategi

- Overflatevann skal håndteres lokalt, og flomveier skal sikres med tanke på ekstremnedbør
- Hensyn til miljøtilstanden skal vektlegges og om nødvendig kartlegges
- Nye utbyggingsområder skal styres til trygge områder med hensyn til naturfare

Alle kan bidra

- Ha et beredskapslager hjemme i tråd med anbefalinger fra DSB
- Håndtere overvann på egen eiendom
- Ha gode rutiner for digital sikkerhet

Kommunen som organisasjon

Kommunen som organisasjon er ansvarlig for å gi offentlige tjenester til innbyggerne, sikre demokratiet og drive lokal samfunnsutvikling. Kommunen har ansvar som arbeidsgiver for rundt 800 ansatte.

Høyt driftsnivå. Sunndal har eiendomsskatt og er en kraftkommune. Høye inntekter har bidratt til et høyt driftsnivå og bedre tjenestetilbud enn i mange andre kommuner. Kommunens likviditet er relativt god, lånegjelden er lavere enn landsnittet og disposisjonsfondet høyere enn landsnittet. Det er likevel slik at kommunen skal gjøre store investeringer framover med blant annet nytt helsetun og ny sentrumsbarnehage, samtidig som de demografiske endringer allerede har slått inn. Kommunens målsetting er et netto driftsresultat på 1,75, slik nasjonale myndigheter anbefaler. Et positivt driftsresultat sikrer at kommunen har muligheter til utvikling og investeringer Dette har vi ikke oppnådd de senere år og vil være en sentral og utfordrende målsetting i planperioden.

Gode kommunale velferdstjenester. Sunndal har gjennomgående et godt tjenestetilbud innen alle sektorer og for alle aldersgrupper. Kostra-tall viser større ressursbruk og høyere dekningsgrader enn i mange andre kommuner. Innslaget av private tilbud er lavt i Sunndal. Eksempelvis er alle barnehageplasser kommunale og flesteparten av idrettsanlegg i sentrum driftes av kommunen og ikke av frivillige lag og organisasjoner som mange andre steder. Å opprettholde kommunale tjenester av god kvalitet blir en sentral utfordring i fremtiden, både med tanke på økonomi og tilgang på arbeidskraft. Å rekruttere og beholde arbeidstakere vil derfor bli viktig framover. Velutdannede og kompetente brukere som kjenner sine rettigheter vil utfordre oss på mange måter, deriblant også vår bruk av IKT i dialogen med innbyggerne. Innen helse- og omsorgssektoren er bruk av ny velferdsteknologi et satsingsområde.

Endret alderssammensetning. Sett bort fra innvandring har innbyggertallet har gått ned de siste årene, det blir færre barn og unge og flere eldre. Dette

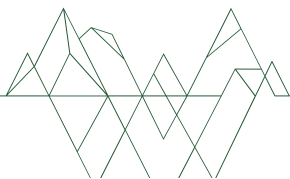
påvirker våre inntekter og må også få konsekvenser for driftsnivå og budsjett i de ulike tjenestene. Organisatoriske endringer bør også vurderes.

Kommunen som organisasjon - interkommunalt samarbeid.

Organisasjonsstrukturen må til enhver tid være tilpasset de omgivelser som kommunen «lever» i. Interkommunalt samarbeid er utbredt i kommune-Norge og Sunndal deltar i flere ulike samarbeid. Eksempelvis er alle kommunene på Nordmøre med i et IKT-samarbeid og et innkjøpssamarbeid. I kjølvannet av kommunereformen ble flere andre samarbeid endret og nye er kommet til. PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste) er nå et interkommunalt samarbeid mellom Tingvoll, Surnadal, Rindal og Sunndal, Der Surnadal vertskommune. Interkommunalt barnevern for Sunndal, Surnadal, Rindal og Tingvoll er og etablert med Surnadal som vertskommune. Fra 1.1.2022 ble Nav Indre Nordmøre etablert. Det består av kommunene Surnadal, Sunndal og Tingvoll, med Sunndal som vertskommune. Målet med disse samarbeidene er kostnadseffektivitet, større fagmiljø og kompetanse til å møte nye krav og forskrifter. Utfordringen er lokal politisk styring og kontroll særlig med de samarbeidene som er organisert som aksjeselskap og interkommunale selskap. Sunndal er positiv og vil delta aktivt i samarbeid med andre kommuner i planperioden, og gjerne med vertskommuneansvar.

Sunndal er en del av det folkevalgte organet Nordmøre Interkommunalt Politisk Råd (IPR). Dette ble etablert 03.09.2020 og er et formelt samarbeid mellom kommunene Aure, Averøy, Gjemnes, Kristiansund, Smøla, Sunndal, Surnadal og Tingvoll. Nordmøre IPR er en videreføring av ORKidé – Nordmøre Regionråd som opprinnelig ble etablert 20. september 1990.

Kommunen som arbeidsgiver. Sunndal kommune har per august 2024 833 ansatte fordelt på 757 årsverk. Rundt 80 % av kommunens ansatte er kvinner. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse har økt jevnt de senere år og er nå på rundt 90 %. Snittet for alle kommuner i Norge i 2023 var på 83%. Om lag 70 % av de ansatte i Sunndal kommune har heltidsstillinger. I noen

sektorer er dette lavere, som for turnusstillinger innen helse og omsorg, hvor andelen heltidsansatte i per 1. desember 2023 var på 50 %. Her har det likevel vært en svært positiv utvikling, tilsvarende tall for 2014 var 24 %. Det er også slik at enkelte stillinger, som fulltids nattstillinger, ikke er egnet for en stillingsprosent på 100. Disse påvirker derfor statistikken.

Det er en betydelig andel som står utenfor arbeidslivet i Sunndal, samtidig som arbeidsledigheten er lav. Tiltak som gjør det mulig for personer som i dag ikke deltar i arbeidslivet å bidra med den arbeidskapasiteten de har kan gi muligheter for å kunne dekke kommunens behov for arbeidskraft framover.

Strammere økonomi, endret alderssammensetning, ny teknologi med mere krever endring. Sunndal har som mål å være en omstillingsdyktig og serviceinnstilt kommune til beste for innbyggerne. Høy tjenestekvalitet skal sikres gjennom medbestemmelse og samarbeid mellom ledere, medarbeidere, tillitsvalgte og vernetjeneste.

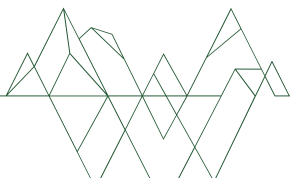
Vi skal ha et godt arbeidsmiljø med kompetente ledere som legger vekt på mestring og meningsfylt arbeid. Ansvarlige medarbeidere er viktig prinsipp for å skape rette tjenester for innbyggerne. Våre verdier – respekt, omsorg og ansvar - skal prege vår hverdag. Tjenesteytingen skal bære preg av samskaping med aktiv dialog og samarbeid med tjenestemottaker. Innenfor det enkelte området skal det også inviteres til samarbeid med frivillige lag og organisasjoner, til glede og nytte for alle parter.

Legemeldt sykefraværet for 2023 var i underkant av 6 %. Dette er relativt lavt sammenlignet med snittet for norske kommuner som er på 7,7 %. Strategisk arbeid med arbeidsmiljø kan bidra til å senke dette ytterligere.

Sunndal kommune skal bruke klimavennlige materialer og energikilder i sine bygg. Et eksempel på dette i nybygg er sentrumsbarnehagen som vil bli Svanemerket.

Kommunen som grunneier – arealstrategi. Sunndal kommune er en betydelig grunneier i kommunen og er byggherre for store og små byggeprosjekter. Ny sentrumsbarnehage og ombygging av helsetunet er to sentrale prosjekter kommende år. I kommunale byggeprosjekt er det viktig med gode uterom som kan gagne innbyggerne.

Overvann er et økende problem som følge av flere tilfeller der store nedbørmengder har kommet på kort tid. Håndtering av overvann vil derfor være viktig framover. For nye byggeprosjekter bør dette søkes løst ved hjelp av naturbaserte løsninger. Videre er det press på arealene i sentrumsområdet. Kommunen bør derfor gå foran og være bevist på mulighetene som ligger i fortetting og effektiv arealbruk.

MÅL 6:

Sunddal er en kompetent og omstillingsdyktig kommune

Dette skal kommunen gjøre

- Holde et driftsnivå som er tilpasset inntekter og endrede behov
- Utvikle gode tjenester gjennom partssamarbeidet og samarbeid med frivilligheten, innbyggere og tjenestemottakere
- Sikre et godt arbeidsmiljø med fokus på å rekruttere og beholde arbeidstakere
- Inkludere alle i arbeidslivet og hindre ufrivillig deltid
- Fremme innovasjon, digitalisering og bruk av velferdsteknologi
- Ha en miljøvennlig drift med fokus på gjenbruk
- Bruke kvalifikasjonsprinsippet ved ansettelser, samtidig som det søkes å oppnå god kjønnsbalanse
- Vedlikeholde og oppgradere kommunens bygg og anlegg

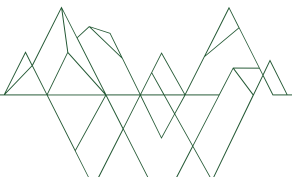

Arealstrategi

- Arealeffektiv bruk av kommunale tomter med gode uterom
- Fokuserer på bruk av naturbaserte løsninger for håndtering av overvann i kommunale prosjekter

Alle kan bidra

- Ansvarlig bruk av kommunale tjenester og ressurser
- Forståelse for prioriteringer

Planprosess – medvirkning

Planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i kommunestyret 13.3.2024. Det ble nedsatt en administrativ arbeidsgruppe for det videre arbeidet bestående av:

Randi Dyrnes – Kommunedirektør

Malene Aaram Vike – leder for avdeling for samfunnsutvikling

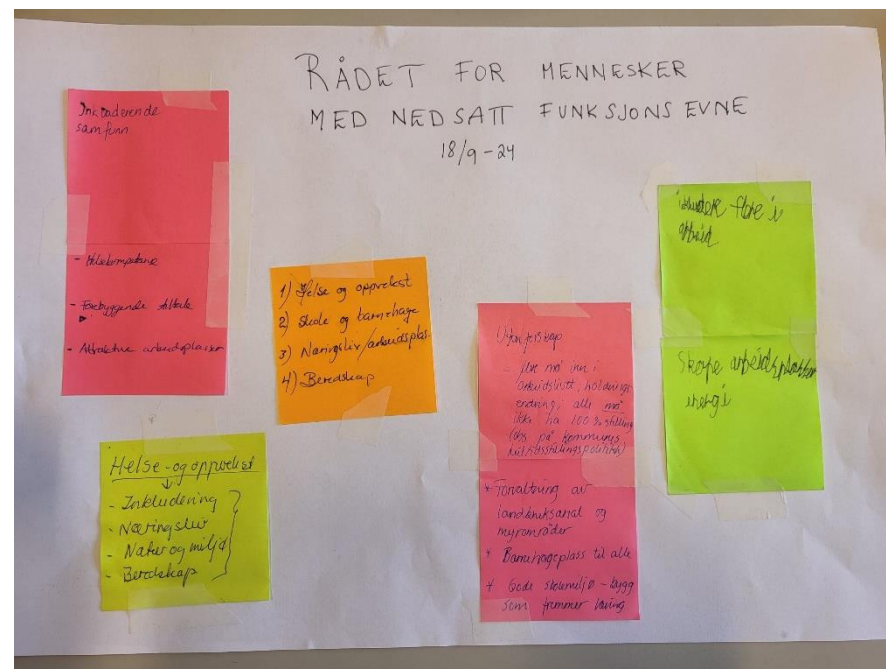
Elfrid Sundqvist – samfunns- og arealplanlegger

Håkon Furu – kommuneoverlege/barnerepresentant

Andrea Fossum Bråten – folkehelsekoordinator

Rob Achterkamp – bærekrafts koordinator for Nordmøre

I april ble kommuneplanens samfunnsdel lagt fram som diskusjonssak i kommunens politiske utvalg; oppvekst- og omsorgsutvalget og teknikk-, miljø- og kulturutvalget, samt i administrasjonsutvalget og formannskapet. Det kom samlet sett inn mange gode innspill.

Kommunestyret hadde arbeidsverksted med kommuneplanens samfunnsdel som tema i september 2024. Det ble også gjennomført arbeidsverksted i Sunndal ungdomsråd, rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne og elderrådet.

Kommunen fikk også mange gode innspill til planstrategien som ble vedtatt i mars 2024 og under arbeidet med mulighetsstudien om tettstedsutvikling som hadde en omfattende medvirkningsprosess. Flere av disse har vært relevante for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. Da planen var på høring i oktober/november 2024 kom det inn 13 høringsinnspill. Om lag halvparten var fra lokale aktører i kommunen. Vi er svært takknemlig for innspillene og engasjementet i kommuneplanens samfunnsdel.

Sunnal kommune og bærekraftsmåla

I Sunndal er FNs bærekraftsmål en integrert del av kommuneplanens samfunnsdel. Dette gir en helhetlig tilnærming til bærekraftig utvikling som tar hensyn til både miljømessige, sosiale og økonomiske aspekter. Bærekraftsmål nr. 17 om samarbeid er overbyggende for alt arbeidet vi gjør. Her er noen utvalgte bærekraftsmål som er sentrale for Sunndal kommune og hvordan de kommer til uttrykk i våre mål og strategier.

Utrydde fattigdom

Sunnal kommune arbeider for å sikre økonomisk trygghet og sosial inkludering for alle innbyggere. Dette inkluderer tiltak for å redusere ulikheter og sikre tilgang til nødvendige tjenester for de mest sårbare gruppene i kommunen.

God helse og livskvalitet

Kommunen legger stor vekt på folkehelse og livskvalitet gjennom å tilby gode helsetjenester, fremme fysisk aktivitet og sikre trygge oppvekstmiljøer for barn og unge.

God utdanning

Sunnal kommune satser på utdanning og kompetanseutvikling ved å tilby et fleksibelt og inkluderende utdanningstilbud som møter behovene til både arbeidslivet og innbyggerne.

Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Kommunen fremmer økonomisk vekst og sysselsetting gjennom å støtte lokale bedrifter, tiltrekke nye investeringer og støtte opp om innovative løsninger i næringslivet.

Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Sunnal kommune arbeider for å skape inkluderende, trygge og bærekraftige lokalsamfunn. Dette inkluderer god arealplanlegging, utvikling av offentlige møteplasser og tiltak for å redusere miljøpåvirkningen.

Stoppe klimaendringene

Kommunen har en aktiv rolle i å bekjempe klimaendringer gjennom tiltak for å redusere klimagassutslipp, fremme bruk av fornybar energi og tilpasse seg klimaendringene.

Livet på land

Sunnal kommune beskytter og bevarer naturressurser og biologisk mangfold gjennom bærekraftig arealforvaltning og tiltak for å bevare økosystemer.

